

1944, október 15. Bratislava. — Bleskový ďalekopis šéfa pohotovostnej skupiny H bezpečnostnej polície a bezpečnostnej služby dr. Witisku veliteľovi bezpečnostnej polície a bezpečnostnej služby v Prahe s údajmi o partizánskej činnosti na západnom Slovensku, o stave dopravy, ohlase maďarských udalostí na Slovensku, o otázke slovenského vývozu do Nemecka a náladách v ľudáckych kruhoch.

Tajné!

Vec: Slovensko.

Podľa výpovedí zpravodajského dôverníka posledné dva dni trvajú presuny bánd z pohoria Javorníky cez protektorátne hranice medzi kótou 1013 a Beskydskou búdou severne od Makova na kótu Radhošť 1130, Kuchyňa 1257 a Smrk 1282, v Jablunkovských horách.

11. 10. ozbrojený prepád povstalcov na oddiely v pohotovostnom postavení, a to na bojový oddiel štábného majora Glocknera, domobranecký prápor 618 v Starej Turej, 25 km sev. od Senice medzi 0140 a 0430. Vlastné straty: 3 mŕtvi, 4 ranení. Banda v priestore severozápadne od Bošáce, západne od Trenčína dostáva sústavne prisun z protektorátu. Hlavná skupina bandy tiahla ďalej smerom na Myjavu, na mieste zostala len odvodová komisia v počte 60—80 mužov. Akcia sa začala. Dubodiel juhozápadne od Trenčína znovu obsadený bandami. V Uhrovci pri Trenčíne pripravujú banditi údajne veľký útok na Bánovce. Na hradskej Veľké Kynlíky—Stará Lubovňa, 3 km pred Libníkom, boli 10. 10. pri moste po ozbrojenom prepade povstalcami zajatí stavebný radca Jellinek, staviteľ Pergler a šofér Wiebauer z OT — stavebné oddelenie Slovensko. Zisťovanie je v prúde. V priestore divízie Tatra väčšie pohyby nepriateľa, bežné hĺbkové nálety pri Kremnici a Pitelovej. Pri bojovej skupine Schill čulá prieskumná činnosť. Vyhodením mosta pri Veľkých Bieliciach bola 15. 10. prerušená železničná doprava. Náprava obťažná. Silné nepriateľské bojové útvary preleteli v poludňajších hodinách 14. 10. slovenské územie a na viacerých miestach zhodili bomby. V Bratislave dostal zásah dunajský most, vecné škody priemerné. V uhoľnom revíri v Handlovej absolútny nedostatok vagónov na odvoz pripraveného uhlia. Odvoz zo zbrojárskeho závodu z Ružomberka prebieha. Trať Vrútky—Horná Štubňa—Prievidza—Handlová—Zbehy—Zlaté Moravce—Kozárovce, Topoľčany—Hlohovec znovu obnovená a pojazdná. Na posilu došiel na Slovensko pluk Dirlewanger v počte 4000 mužov s 3 batériami. Bývalý bulharský cár Ferdinand, ktorý bol oslobodený vo Sv. Antole, bude na príkaz ríšskeho vodcu SS dopravený do Coburgu. Na základe vyhlásenia maďarského rozhlasu boli maďarský vyslanec a jeho personál vyzvaní, aby až do ďalšieho neopúšťali budovu vyslanectva, telefón vypnutý, vozidlo zaistené. Zaviedol sa dozor nad maďarskou národnou skupinou. Zatvorenie hraníc a zablokovanie telefonického a telegrafického spojenia bolo zariadené. Toto vyhlásenie nevyvolalo v Bratislave nijaký nepokoj. Prezident a ministerský predseda vyslovili vzápätí po vyhlásení pevnú dôveru v nemecké víťazstvo a svoju ochotu čo najužšie spolupracovať. Parlament na svojom zasadaní 13. 10. schválil zákon o doplnkoch právnych predpisov o stannom práve a o udeľovaní trestu smrti a zákon o dovoze z ríše. Dovozy do ríše, ktorý následkom posledných udalostí zaviazol, má sa znovu rozprúdiť tým, že nemeckí vývozcovia dostanú záruku, že sa im skutočne ihneď vyplatí protihodnota za ich dodávky. Nemecko-slovenská spoločnosť vyslovila na svojom pracovnom zasadaní nemeckému veliteľovi v telegrame vďaku

za ozbrojenú pomoc ríše pri potláčaní bánd. V tlači sa stále opakujú požiadavky, aby sa čo najrýchlejšie odstránili Česi a ich priatelia zo všetkých vedúcich miest verejného a hospodárskeho života. Pozitívne kruhy Slovákov sú veľmi sklamané, že nedošlo k prenikavým zmenám, ktoré sa očakávali v súvislosti s prítomnosťou ríšskeho vodcu SS v Bratislave. Cesta nemeckého vyslanca do Berlína sa tiež veľmi živo komentuje. Deutsche Partei začala akciu zberu odevov pre nemecké obyvateľstvo na Slovensku, ktoré bolo bandami poškodené.

Šéf pohotovostnej skupiny H bezpečnostnej polície a bezpečnostnej služby

Dr. Witiska v. r.
SS obersturmbannführer

SÚA Praha. S 110-5-47/137—138. Strojopisný odpis ďalekopisu. (Z nemčiny preložila HT.) — J. Tesař, „Dokumenty ke vzťahu mezi Slovenským národním povstáním a českými zeměmi“. „Historie a vojenství“, 1964, příloha k čís. 3, s. 134—135.

438

1944, október 15. Banská Bystrica. — Článok povstaleckého časopisu „Nové slovo“, ktorý hodnotí doterajšie politické výsledky Slovenského národného povstania.

Politický úspech slovenského povstania¹

Každé povstanie a každý väčší boj merajú svoje nádeje na úspech podľa splnenia istých požiadaviek vojenských a politických. I keď dnes všetci doma venujeme celú svoju starostlivosť otázkam vojenským, žiada sa povedať niečo o politickom zameraní našej revolúcie. Tragický koniec varšavského povstania je školským príkladom politicky falošne vedenej vojenskej akcie a vážnou výstrahou pre zodpovedných politických činiteľov všetkých porobených národov. Keď na začiatku siedmeho týždňa hodnotíme slovenské povstanie politicky, domnievame sa, že môžeme právom tvrdiť, že dosiahlo plný úspech politický.

Každé povstanie musí počítať s istými neznámymi faktormi: sily vlastné a sily nepriateľa nedajú sa celkom presne vopred odhadnúť, neznáme je tiež domáce a zahraničné reagovanie, a povstanie je veľmi citlivé na nálady domácich nás a zahraničných faktorov. V tom je rozdiel medzi regulérnou vojnou a povstaním. Slovensko vystavili od Mníchova, a najmä od 14. marca 1939 veľkému podozrievaniu. Odvtedy vystupovalo navonok ako nemecký spojenec a chránenec. České kruhy doma i v zahraničí dívali sa na udalosti u nás s pocitmi sklamaní a roztrpčenosti. Zahraničie hodnotilo slovenský štát ako Hitlerovho kolaboranta. Slovenský ľud po šesť rokov nemal možnosti svoju vôľu prejaviť a nik nemohol presne vedieť, aké zmeny vojnové udalosti v zmýšľaní širokých vrstiev u nás vyvolali. Nejdem tu skúmať oprávnenosť týchto podozrievaní, konštatujem ich iba. Domáci pracovníci odboja mali preto zodpovednú úlohu pripraviť povstanie politicky tak, aby zodpovedalo želaniam a nádejam nášho ľudu a aby sa zaradilo do celkového spojeneckého vojenského i politického plánu v Európe. Od splnenia týchto úloh politických závisel i vojenský úspech povstania.

¹ Autorom článku bol G. Husák